

KINNITATUD
sotsiaalkaitseministri 10. juuni 2016
käskkirjaga nr 78
„Sotsiaalkaitseministri 19. mai 2015 käskkirja nr 87
„Erivajadustega inimeste eluaseme füüsiline
kohandamine“ muutmine“

Erivajadustega inimeste eluaseme füüsiline kohandamine

Abikõlblikkuse periood

01.03.2015–31.08.2023

Rakendusasutus

Sotsiaalministeerium

Rakendusüksus

Rahandusministeerium

Toetuse saaja

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus

Partnerid

Kohalikud omavalitsused

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

Sisukord

MÕISTED.....	3
1. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE KIRJELDUS	4
1.1. SEOS RAKENDUSKAVAGA.....	4
1.1.1. PRIORITEETNE SUUND	4
1.1.2. PRIORITEETSE SUUNA ALAEESMÄRK.....	4
1.1.3. MEETME NIMETUS	4
1.1.4. MEETME EESMÄRK.....	4
1.2. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSED.....	4
1.2.1. EESMÄRK.....	4
1.2.2. TULEMUS	4
1.2.3. VAJALIKKUSE PÕHJENDUS	4
1.2.4. EELARVE.....	6
1.2.5. SIHTGRUPID	6
2. TOETATAVAD TEGEVUSED	7
2.1. ELURUUMIDE KOHANDAMISE ETTEVALMISTAMINE JA HINDAMINE (TEGEVUS 1).....	7
2.2. ELURUUMIDE KOHANDAMINE (TEGEVUS 2).....	7
2.3. KOHANDUSE TAOTLEMINE JA KOHANDATAV ELURUUM.....	8
2.4. TOETUSSKEEMI ABIKÕLBIKKUSE PERIOOD.....	8
3. VÄLJUNDI- JA TULEMUSNÄITAJAD.....	9
4. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE MÕJU HORIZONTAALSETELE TEEMADELE	9
5. SEOS PRIORITEETSE SUUNA TEISTE MEETMETE, TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE JA AVATUD TAOTLUSVOORUDEGA	10
6. SEOS VALDKONDLIKE ARENGUKAVADEGA.....	11
7. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE RAKENDAMINE.....	11
7.1. TOETUSE SAAJA JA PARTNERI ÕIGUSED JA KOHUSTUSED	11
7.2. KULUDE ABIKÕLBIKKUS.....	13
7.3. TOETUSE MAKSMISE TINGIMUSED JA KORD	14
7.4. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE MUUTMINE	15
7.5. TEGEVUSTE ELLUVIIMISE SEIRE.....	16
8. FINANTSKORREKTSIOONID	16

MÕISTED

Eluruum – majandus- ja taristuministri 02.07.2015 määruse nr 85 „Eluruumile esitatavad nõuded“ kohane elamu või alaliseks elamiseks kasutatav korter. Eluruumina võib kasutada ka muud omaette ruumi, mis vastab eluruumile kehtestatud nõuetele.

Erivajadusega inimene – inimene, kelle anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotusest või kõrvalekaldest tulenev tegevuspiirang toob kaasa vajaduse teha muudatus või kohandus tema eluasemekeskkonnas.

Hoolduskoormus – hooldamiskohustusest tulenev hõivatus pereliikme või teise inimese eest hoolitsemisega. Suureks hoolduskoormuseks loetakse hooldamist üle 20 tunni nädalas.

Kõrvalabi – abi igapäevategevustega toimetulekuks, sealhulgas:

- personaalse hügieeni toimingutega;
- liikuvusega seotud toimingutega, s.t püsti, pikali ja istuma saamine, treppidest üles ja alla liikumine, eluruumis liikumine, eluruumi sissepääs ja eluruumist väljapääs;
- köögitoimingutega, s.t toiduvalmistamine ja söömine/joomine.

Puue – inimese anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, mis koostoimes erinevate suhtumuslike ja keskkondlike takistustega tõkestab ühiskonnaelus osalemist teistega võrdsetel alustel. Vastavalt puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse §-le 2 eristatakse kolme puude raskusastet (keskmine, raske, sügav).

Tegevuspiirang – erivajadusest tingitud piirang inimese igapäevategevustes, mida käsitletakse kõrvalabi vajaduse kaudu ning hinnatakse igapäevategevustest lähtuvalt iga juhtumi põhjal eraldi.

RA – rakendusasutus

RÜ – rakendusüksus

KOV – kohalik omavalitsus (partnerina kaasatud vald või linn)

Toetuse andmise tingimused (edaspidi *TAT*) on koostatud perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse (edaspidi *struktuuritoetuse seadus*) § 16 lõike 1 alusel.

1. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE KIRJELDUS

1.1. SEOS RAKENDUSKAVAGA

1.1.1. Prioriteetne suund

Sotsiaalse kaasatuse suurendamine.

1.1.2. Prioriteetse suuna alaeesmärk

Kvaliteetsem ja integreeritum teenuste struktuur toetab erivajadusega inimeste kogukonnas elamist ning puudest tuleneva tegevuspiiranguga inimestel on paremad võimalused oma kodus keskkonnas toimetulekuks.

1.1.3. Meetme nimetus

Meede 2.5 „Hoolekande taristu arendamine, keskkonna kohandamine puuetega inimeste vajadustele vastavaks“.

Meetme tegevus 2.5.2 „Puuetega inimeste eluaseme füüsiline kohandamine“.

1.1.4. Meetme eesmärk

Tagada erivajadusega inimestele paremad elamis-, õppimis- ja töötamistingimused.

1.2. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSED

1.2.1. Eesmärk

Paremad elamis-, õppimis- ja töötingimused tegevuspiiranguga inimestele.

1.2.2. Tulemus

Vähemalt 2000 puudest tuleneva tegevuspiiranguga inimese eluruumid on kohandatud vastavalt nende individuaalsetele vajadustele ning paraneb nende iseseisev toimetulek. Väheneb hoolduskoormusega inimeste hoolduskoormus, mis suurendab nii hoolduskoormusega inimeste kui hooldatavate võimalusi osaleda tööturul. Eluruumide kohandamine aitab vältida inimeste sattumist institutsioonidesse.

1.2.3. Vajalikkuse põhjendus

Erivajadusega ja puudega inimeste toimetulekut ja elukvaliteeti mõjutab kõige enam nende elukeskkond ning selle vastavus nende individuaalsetele vajadustele. Iseseisvaks hakkamasaamiseks vajaliku ja sobiva elukeskkonna ning vahendite puudumine põhjustab

puudest tingitud tegevuspiiranguga inimeste puhul vajaduse alalise hooldaja järele. Hooldamiskohustus tõrjub aga tihti lisaks abivajajale aktiivsest elust kõrvale ka hooldaja.

Eestis on ligi 135 000 puudega inimest (u 10% elanikkonnast). Täiskasvanud puudega inimestest 17% elab talus, 14% ühepereelamus ja 60% kortermajas. Ligi 70% puudega täiskasvanutest elab kahe- või kolmetoalises eluruumis.¹ Eluruumid ei ole sageli ehitatud ega kohandatud erivajadustega inimestele juurdepääsetavaks ja kasutatavaks. Olulisimad eluasemekeskonna probleemid, mis muudavad keeruliseks igapäevategevustega toimetuleku, on takistused liikumisel (20% puudega inimestest). Enamik ratastooli kasutajate korteritest on kohandamata ja ligipääsetavus korteritele (trepid korruselamutes) ei ole tagatud, mistõttu sõltub nende igapäevane toimetulek hooldajast.

2013. aasta tööjõu-uuringu andmetel on Eestis 11 200 naist ja 2300 meest vanuses 15–74, kes ei tööta tulenevalt vajadusest hoolitseda laste või pereliikme eest. Hinnanguliselt 15% hoolduskoormuse tõttu mitteaktiivsetest meestest ja naistest ei otsinud tööd, kuna puudus sobiv hooldusteenus või oli see inimese jaoks liiga kallis.² Puudega pereliikme abistamine või hooldamine on mõjutanud hooldajate töötamist või õppimist. Nii on näiteks 6% hooldajatest pidanud töötamisest täielikult loobuma ning 75% töökoormust vähendama.³ Hoolduskoormusega naiste ja meeste tööturule sisenemisel või naasmisel on seega üheks oluliseks teguriks täiskasvanud puudega inimestele ja eakatele suunatud kvaliteetsete hooldusteenuste kättesaadavus. Tavapärast on just naised need, kes lapse või eaka lähedase hooldamise tõttu tööleasumist edasi lükkavad, töötamise katkestavad või tööturult lahkuvad.

Eestis on erivajadustega inimeste tööhõivemäär madal. 2014. aasta alguse seisuga on Eestis 58 015 tööealist (16–64-aastast) puudega (kehtiva puuderaskusastmega) inimest, kellest 12 400 töötab. 2009. aasta puuetega inimeste uuringu järgi ei töötanud tööealistest puudega inimestest 80% (neist 29% ei töötanud, kuid soovisid töötada; 51% ei töötanud ega soovinud töötada). Vaid 17% tööealistest (16–64) puudega inimestest töötas. Neist 15% töötas nii palju kui soovis ja 2% töötas, kuid soovis rohkem töötada. Seega tuleb puudega inimeste erivajadustele suuremat tähelepanu pöörata ning viia puudega inimeste eluasemed vastavusse nende erivajadustega, et nad saaksid iseseisvamalt elada ja et ka nende hooldajate hoolduskoormus väheneks.

Puuetega inimeste ja nende pereliikmete hoolduskoormuse uuring⁴ toob välja vajaduse puudega inimeste eluruumide kohandamiseks. Hinnanguliselt 8000 tööealist puudega inimest (vanuses 16–64) leiavad, et nende eluruum vajab kohandamist. Lisaks peab ligi 6000 puudega inimest vanuses 65–74 aastat oma eluruumide kohandamist vajalikuks. 75-aastastest ja vanematest puudega inimestest ca 8000 vajaksid eluruumide kohandamist. Vajadust toetab ka vanemaealiste ja eakate toimetuleku uuring⁵, mille sihtgrupp on enam kui 25 000 inimest vanuses 50 ja enam aastat. Suurimat kohandamist eluasemekeskonnas vajavad trepid,

¹ Tiina Linno (2010). Puuetega täiskasvanute toimetulek ning puudega kaasnev hoolduskoormus

² Statistikaameti Eesti tööjõu-uuringu (Labour Force Survey) 2013. a andmed, Sotsiaalministeeriumi arvutused

³ Puuetega inimeste ja nende pereliikmete hoolduskoormuse uuring 2009

⁴ Puuetega inimeste ja nende pereliikmete hoolduskoormuse uuring 2009

<http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/4030/1/PIU%202009.pdf>

⁵ Vanemaealiste ja eakate toimetuleku uuring (2009)

<http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/4031/1/VEU%2c%202009.pdf>

ukseavad ja lävepakud, mis takistavad puudega inimestel turvalist liikumist. Spetsiifilisemateks probleemideks on ka näiteks sobimatu mööbel ja lülite paigutus ning allergeenid.

Sotsiaalteenuste kättesaadavus ja kvaliteet on Eesti omavalitsustes erinev. Eluruumide kohandamine on vähem kui poolte kohalike omavalitsuste pakutavate sotsiaalteenuste nimistus. Uuringud⁶ näitavad, et ennekõike väikestel omavalitsustel on keeruline kindlustada endale erinevate teenuste pakkumiseks vajalikud tingimused ja kompetentsus ning osutamata jäävad tihti just spetsiifilisemad ja kallimad teenused, mida erivajadustega inimeste eluruumide kohandamine kindlasti on. Enamasti pakutakse kohandamise võimalusi ebapiisavas mahus või ei toetata kohandamist üldse. Aastatel 2011–2013 viis eluruumide kohandamisi reaalselt ellu hinnanguliselt vaid 11% kohalikest omavalitsustest ning Hiiu- ja Järvamaal ei pakkunud tehtud küsitluse põhjal kohandust mitte ükski kohalik omavalitsus. Kõige rohkem abistati inimesi hügieeni- ja/või tualetitoimingute võimaluste loomise ja parandamisega (87% kõigist kohandustest). Eluruumi välja- ja sissepääsude kohandamisele (ümberehituste või tehniliste abivahendite paigaldamise teel) keskendus 57%, köögi kohandamisele 35% ning väikesemahuliste töödele (lävepakude, käsipuude, muude abivahendite paigaldamine) 61% juhtumitest. Sageli tegeletakse vaid väikesemahuliste kohandamisega – käetugede paigaldamine, lävepakude eemaldamine. Suuremahulised tööd nagu invatõstukite või liftide paigaldamine jäävad sageli rahaliste vahendite puudumise tõttu ellu viimata.

Kuna 2/3 puudega inimestest ei tööta, on nende maksejõud väike ning kuna kolmandik kohalikest omavalitsustest nõuab kohanduste tegemisel kliendi omaosalust, on vajalik eluruumide kohandamise täiendav toetamine avaliku sektori poolt.

1.2.4. Eelarve

		Summa	Osakaal
1	ERF toetus	1 427 941	85%
2	Riiklik kaasfinantseering	251 989	15%
3	Omafinantseering⁷	0	0
4	Meetme tegevuse eelarve kokku	1 679 930	100%

1.2.5. Sihtgrupid

1.2.5.1. Puudest tuleneva tegevuspiiranguga isikud.

1.2.5.2. Puudest tuleneva tegevuspiiranguga isikute hooldamise koormusega isikud.

⁶ Kohaliku omavalitsuse poolt isikult ja/või perekonnalt sotsiaalteenuste eest tasu nõudmine. PRAXIS 2011. Sotsiaalministeeriumi tellimusel valminud analüüsi lõpparuanne; Avalike teenuste pakkumise eeldused väikestes ja keskustes eemal asuvates omavalitsustes. Riigikontrolli aruanne Riigikogule 2012;

Eluruumide kohandamine Eesti kohalikes omavalitsustes. Sotsiaalministeeriumi tehtud uuring 2014

⁷ Kohanduse saaja või KOV poolt täiendavalt rahastatavat osa ei ole TAT-ga kohustuslikuna ette nähtud, kuid on kohanduse taotlemisel lubatud.

2. TOETATAVAD TEGEVUSED

2.1 . Eluruumide kohandamise ettevalmistamine ja hindamine (tegevus 1)

Tegevuse eesmärgiks on esiteks luua valmisolek eluruumide kohandamise (tegevus 2) elluviimiseks ning hinnata kohandamise tulemuslikkust ning teiseks tagada kohanduse saaja vajaduspõhine hindamine ning nõustamine nii rakendatavas katseprojektis kui põhiprojektis.

Tegevustena värvatakse projekti põhimeeskond, kirjeldatakse detailsemalt eluruumide kohandamiseks vajalikke protsesse ja ressursse ning luuakse vajalikud juhendid, vormid ja/või lepingud.

Katseprojekti raames viiakse tegevusi ellu koostöös Tallinna linnaga (partnerina) ning vajadusel kaasatakse täiendavalt kohalikke omavalitsusi. Põhiprojektis on kavandatud rakendada meetme tegevusi üle Eesti läbi avatud taotlusvoorude.

Toetuse saaja viib ellu teavitustegevusi. Partner võtab taotlejatelt vastu taotlusi ning hindab nende vastavust TAT-s toodud nõuetele. Nõuetele vastavad taotlused edastab partner sisulise hinnangu saamiseks toetuse saajale, millele järgneb kohandamise otsus partneri poolt ning eluruumide kohandamine (katseprojektis tegevuse 2 raames). Kuue kuu möödumisel kohandamise lõpetamisest hindab toetuse saaja kohanduse mõju ning esitab tulemused seirearuandes.

Hinnatakse projekti sujuvust, kirjeldatakse esinevaid probleemkohti ning tehakse esmased parandused. Kohandustööde lõppedes analüüsitakse tulemusi, teenuse osutamise protsessi, sh sujuvust, aja- ja ressursikulu, kohanduste maksumust ning vastavust eelarvele ja kliendi vajadustele. Katseprojekti tulemusel täiendatakse vajaduspõhiselt eluruumide kohandamise tingimusi, juhendmaterjale ja dokumentide vorme.

Töötatakse välja eluruumide kohandamise korraldamise alused ja protsess, mis toetaks kohandamise korraldamist kohalike omavalitsuste poolt. Selleks kasutatakse teenuse disaini meetodikat, kus arenduse lähtekohaks on teenuse saaja vajadused, ootused ja võimalused. Disainiprotsess võimaldab neid vajadusi, ootusi ja võimalusi põhjalikult mõista ja kaardistada ning seeläbi arendada välja teenuse, millest teenuse saajal enim kasu on.

Kohanduse taotlemisega seotud tegevused on täpsemalt välja toodud TAT lisas 4.

Põhiprojektis jätkatakse kohanduse saajate hindamist ning nõustamist vastavalt parandatud protsessidele ning hinnatakse eluruumide kohandamise projektide rakendamist.

2.2. Eluruumide kohandamine (tegevus 2)

Tegevuse eesmärgiks on kohandada taotleja eluruumi elukohajärgse KOV (partner) kaasabil ERF vahenditest, riigieelarve vahenditest ning vastavalt kohandusele KOV või isiku täiendavast rahastusest.

Tegevuse raames lubatud tööd hõlmavad:

- 1) eluruumi, sh eluruumi sisse- ja väljapääsu kohandamist;

- 2) hoone välisukse ning eluruumi vahelise käigutee kohandamist;
- 3) hoone, kus asub taotleja eluruum, sisse- ja väljapääsu kohandamist.

Katseprojekti elluviimisel teostatakse kokku vähemalt 45 kohandust. Kohanduse taotlejate järjekorra loomisel on aluseks taotluse esitamise aeg ning järjekorra alusel kohandatakse eluruumid järgmise planeeritud jaotusega:

- 1) 5 kohandust eluruumile, sh eluruumi sisse- ja väljapääsule;
- 2) 5 kohandust hoone välisukse ja eluruumi vahelisele käiguteele;
- 3) 5 kohandust hoone sisse- ja väljapääsule, kus asub taotleja eluruum;
- 4) 15 kohandust puudega isikutele, kes on alla 18-aastased;
- 5) 15 kohandust puudega isikutele, kes on vanuses 18-62 eluaastat;
- 6) 15 kohandust puudega isikutele, kes on 63-aastase või vanemad.

Eluruumi kohanduse saaja tellib toetuse saaja hinnangu alusel ehitusprojekti ning organiseerib ehitusloa ettenähtud kohanduste elluviimiseks. Kohanduse saaja teostab iseseisvalt või tellib vajalikud ehituslikud kohandustööd. Teda nõustab vajadusel ning jälgib kohandustööde vastavust õigusaktidele ning tegevuses 1 koostatud hinnangule partneripoolne spetsialist. Partner koostöös toetuse saajaga teostab projektis tehtud tööde üle järelevalvet.

Kohanduse elluviimisega seotud tegevused on täpsemalt välja toodud TAT lisas 4.

2.3. Kohanduse taotlemine ja kohandatav eluruum

2.3.1. Kohanduse taotleja on puudega isik, kelle puude kehtivusaeg on taotlemise hetkest vähemalt kuus kuud ning kes vajab abi igapäevategevustes. Taotluse võib esitada ka kohanduse taotleja seaduslik esindaja.

2.3.2. Kohandatav eluruum peab olema isiku, kellele kohandust taotletakse, rahvastikuregistrijärgne ja tegelik elukoht.

2.3.3. Isikul, kellele kohandust taotletakse, peab olema õigus kasutada kohandatavat eluruumi vähemalt viis aastat kohanduse planeeritud lõpetamisest.

2.3.4 Täpsemad tingimused punktides 2.3.1 kuni 2.3.3 nimetatud nõuete osas on kinnitatud TAT lisas 4 punktis 8.

2.4. Toetuskeemi abikõlblikkuse periood

2.4.1. Punktis 2.1 nimetatud tegevuse puhul on abikõlblikkuse periood 01.03.2015–31.08.2023.

2.4.2. Punktis 2.2 nimetatud tegevuse puhul on abikõlblikkuse periood 01.06.2016–31.12.2017.

3. VÄLJUNDI- JA TULEMUSNÄITAJAD

	Näitaja nimetus	Sihttase (2016)	Sihttase (2018)	Sihttase (2023)
Projekti tulemusnäitaja (Rakenduskava väljundinäitaja)	Puuetega inimeste arv, kellele on tagatud sobivad eluruumid	45 (100)	45 (1000)	45 (2000)

4. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE MÕJU LÄBIVATELE TEEMADELE

1) Regionaalareng jah ei

Meetme ellurakendamine avaldab regionaalsele arengule mõju erivajadustega inimeste sotsiaalse aktiivsuse ning puudega inimeste ja/või nende hooldamise koormusega inimeste kaasatuse ja tööhõive suurenemise kaudu. Toetuse saaja hindab kohanduse mõju nelja kuu möödumisel kohandamise lõpetamisest ning asjakohane info edastatakse seirearuandes.

2) Keskkonnahoid ja kliima jah ei

Perioodi 2014–2020 Euroopa Liidu vahendite kasutamise partnerlusleppe ja ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruandest lähtuvalt ei kaasne TAT tegevuste elluviimisega otsest mõju keskkonnahoiu ja kliima eesmärgile.

3) Infoühiskond jah ei

Tegevuste elluviimisel osutatavate teenuste efektiivseks osutamiseks võidakse kasutada info- ja kommunikatsioonitehnoloogia lahendusi, kuid tegevuste elluviimisega ei kaasne otsest mõju infoühiskonnale.

4) Riigivalitsemine jah ei

Planeeritud tegevuste edukas elluviimine toetab ühtlast arengut ja elukvaliteedi paranemist terves riigis, toetades erivajadustega inimeste paremat kaasamist ühiskonda ning kohalike omavalitsuste võimet ja pädevust osutada vajalikke sotsiaalteenuseid.

5) Võrdsed võimalused⁸

Sooline võrdsus jah ei

TAT sisaldab tegevusi, mis panustavad otseselt soolise võrdõiguslikkuse edendamisse

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikkel 7. Meeste ja naiste võrdõiguslikkuse edendamine ja mittediskrimineerimine.

jah ei

Olukorra kirjeldusest lähtuvalt puudutab hoolduskoormus enamasti naisi. Seega mõjutavad üldist hoolduskoormuse vähendamist puudutavad meetmed otseselt naiste võimalusi ja positsiooni ühiskonnas ning tööturul. Hoolduskoormuse vähendamise kaudu toetavad meetme tegevused naiste osalemist tööturul.⁹ Kuigi meetme tegevus järgib soolise võrdsuse põhimõtteid, ei ole meetme tegevus suunatud otseselt soolise võrdõiguslikkuse edendamisele.

*TAT panustab soolise võrdõiguslikkuse edendamisse sooküsimuste lõimimisega¹⁰
TAT ettevalmistamisse, rakendamisse ja seiresse.*

jah ei

Võrdne kohtlemine jah ei

TAT elluviimine aitab kaasa võrdsete võimaluste tagamisele ühiskonnas, toetades seega sidusa ja jätkusuutliku ühiskonna kujunemist. TAT tegevused aitavad otseselt kaasa puudega inimeste olukorra parandamisele, võttes kodude kohandamisel arvesse inimese puudest tingitud erivajadust. Kodude kohandamisest teavitamisel võetakse arvesse, et info on kättesaadav erineva puudeliigiga inimestele.

TAT planeeritavate tegevuste tulemused parandavad kõikide vanusegruppide esindajate heaolu ning toetust pakutakse kõikidele sihtgruppi kuuluvatele isikutele sõltumata nende soost, rassist või rahvuslikust kuuluvusest, usutunnistusest või veendumusest ja seksuaalsest sättumusest.

5. SEOS PRIORITEETSE SUUNA TEISTE MEETMETE, TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE JA AVATUD TAOTLUSVOORUDEGA

Eluruumide füüsilise kohandamise tõttu suureneb puudest tuleneva tegevuspiiranguga inimeste iseseisev toimetulek ja väheneb hooldajate hoolduskoormus, mis parandab nii hooldajate kui hooldatavate võimalust tööturul aktiivne olla. Võimalus olla sotsiaalselt aktiivne aitab vältida inimeste sattumist institutsioonidesse. Viimati nimetatut toetab otseselt meetme tegevust 2.5.1 „Erihoolekandeesutuste reorganiseerimine“, mille peamine suund on erihoolekandeesutustes olevate erivajadustega inimeste arvu vähendamine deinstitutsionaliseerimise põhimõtete järgimise kaudu, ning lähtub otseselt erihoolekande arengukavast aastateks 2014–2020. Toetuse andmise tingimuste raames elluviidavad tegevused toetavad meetmete 2.1 „Lapsehoiu ja puudega laste hoolekandeteenuste arendamine hoolduskoormuse vähendamiseks“, 2.2 „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused“ ning 2.4 „Kättesaadavate ja kvaliteetsete tervishoiuteenuste tagamine tööhõives püsimise ja hõivesse naasmise suurendamiseks“ eesmärkide saavutamist. Lisaks

⁹ Trumm, A. Kutsar, D. Tarum, H. Kasearu, K. 2013. Kohalik poliitikatasand hoolduskoormusega naiste tööturukäitumise mõjutajana. Riigikogu Toimetised 28/2013 <http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=16239>

¹⁰ TAT ettevalmistamisel, rakendamisel ja seires võetakse arvesse naiste ja meeste olukorda ja vajadusi ning hinnatakse mõju naiste ja meeste sotsiaal-majanduslikule olukorrale ühiskonnas selleks, et tagada ühtmoodi kasu nii naistele kui meestele ning kaotada ebavõrdsus.

toetab meede 2.2 meetme tegevust 2.5.2, kuna meetme raames plaanitakse koolitada keskkonna kohanduse konsultante.¹¹

TAT toetab sama meetme tegevuse raames planeeritud avatud taotlusvoorude läbiviimist. Elluviidava katseprojekti abil luuakse raamistik kohanduste üleriigiliseks elluviimiseks kohalikes omavalitsustes läbi avatud taotlusvoorude põhiprojekti toel. Põhiprojektis toetatakse avatud taotlusvoorudest rahastatavate kohanduste sisulist nõustamist ja elluviimist.

6. SEOS VALDKONDLIKE ARENGUKAVADEGA

Aktiivsena vananemise arengukava 2013–2020 märgib eluruumide kohandamist kui ühte vanemaealiste tervise ja toimetulekuga seonduvat elementi.

Asendushoolduse kontseptsiooni kohaselt ja lähtuvalt sotsiaalministri 20. juuli 2007. a määrusest nr 59 „Tervisekaitseõuded asenduskoduteenusele“ peavad puudega lapse hooldamiseks kasutatavad ruumid olema kohandatud puudega lapse vajadustele vastavaks.

Konkurentsivõime kavas Eesti 2020 märgitakse, et töövõimetuse süsteemi reformi elluviimisel keskendutakse ühtlasi ka puudega inimestele suunatud töölesaamist ja töötamist toetavatele meetmetele. Tööhõivest eemalejäämist põhjustab enamasti hoolduskoormus, mis on tingitud puudega või eaka pereliikme eest hoolitsemisest. Investeeringud elukeskkonda võimaldavad parandada nii puudega inimeste kui nende pereliikmete ligipääsu tööturuteenustele ja tööturule.

Laste ja perede arengukava 2012–2020 eesmärk on tagada Eestis lastele ja peredele turvaline ning inimsõbralik elukeskkond. Arengukava kohaselt on eluasemete kohandamise toetamine erivajadustele vastavaks üks tegevussuundadest lastega perede eluasemetingimuste parendamisel.¹² Tegevussuund pärineb omakorda Eesti eluasemevaldkonna arengukavast 2008–2013.

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala arengukava aastateks 2014–2017 panustab eluruumide kohandamisele, et võimaldada puudega inimestel elada oma kodus ning hoida kokku kallitelt institutsionaalsetelt teenustelt, mis mõjutavad oluliselt sotsiaalkaitsele tehtavaid kulutusi.

7. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE RAKENDAMINE

7.1. Toetuse saaja ja partneri õigused ja kohustused

7.1.1. Toetuse saajal on õigus:

7.1.1.1. saada partnerilt igakülgset täiendavat informatsiooni vahendite kasutamise kohta hiljemalt viie (5) tööpäeva jooksul küsimuse esitamisest;

7.1.1.2. teostada kontrolli toetuse ning omafinantseeringu kasutamist kajastavate kulu- ja maksedokumentide, soetatud seadmete, materjalide ja teostatud tööde osas;

¹¹ Meetme 2.2 toetuse andmise tingimuste lisa 1, lk 2.

¹² Laste ja perede arengukava 2012–2020, tegevussuund 4.1.3

7.1.1.3. nõuda partnerilt kohanduse saajalt tagasinõutud või projektide odavamal elluviimisel vabanenud riigipoolse toetuse või viivise või toetusteks andmata jäänud vahendite tagastamist ja kandmist toetuse saaja arvele;

7.1.1.4. saada RÜ-lt selgitusi toetuse andmise ja kasutamisega seotud küsimustes vastavalt perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse § 8 lõike 2 punktile 3.

7.1.2. Toetuse saaja kohustused:

7.1.2.1. Toetuse saaja viib ellu tegevusi punkti 7.1.2.2 kohase tegevuskava järgi ja punktis 1.2.4 sätestatud eelarve piires, mis on jaotatud vastavalt kinnitatud aasta(te) eelarve(te)le;

7.1.2.2. Toetuse saaja esitab RA-le järgmise eelarveaasta tegevuste detailse kirjelduse ja sellele vastava eelarve kulukohtade kaupa koos seletuskirjaga kinnitamiseks RA poolt määratud tähtajaks;

7.1.2.3. Toetuse saaja esitab punktis 7.1.2.2 nimetatud dokumendid peale kinnitamist viie (5) tööpäeva jooksul RÜ-le;

7.1.2.4. Toetuse saaja esitab RÜ-le koos punktis 7.1.2.3 nimetatud dokumentidega järgneva aasta jooksul planeeritavate väljamaksete prognoosid;

7.1.2.5. Toetuse saaja edastab RÜ-le hankedokumentatsiooni järgmiselt:

- 1) hankedokumendid ja nende muudatused viis (5) tööpäeva enne nende esitamist riigihangete registrile;
- 2) hankekomisjoni otsuste koopiad viie (5) tööpäeva jooksul otsuse tegemisest arvates;
- 3) hankelepingu koopia viie (5) tööpäeva jooksul hankelepingu sõlmimisest;
- 4) hankelepingu muudatused viie (5) tööpäeva jooksul hankelepingu muutmise kuupäevast arvates;

7.1.2.6. Toetuse saaja teeb oma veebilehel kättesaadavaks informatsiooni meetme kohta, vastavad alusdokumendid ja juhised;

7.1.2.7. Toetuse saaja kannab partnerile üle meetme vahendid vastavalt toetuse saaja ja partneri vahel sõlmitud kokkuleppele;

7.1.2.8. Toetuse saaja nõustab partnerit meetme tegevuse elluviimisel tekkivates küsimustes;

7.1.2.9. Toetuse saaja hindab iga kohanduse mõju kuue (6) kuu möödumisel kohandamise lõpetamisest ning asjakohane info esitatakse seirearuandes;

7.1.2.10. Toetuse saajale kohalduvad lisaks käesolevas TAT-s sätestatule struktuuritoetuse seaduse §-des 24 ja 26 ning selle alusel kehtestatud õigusaktides toetuse saajale sätestatud kohustused.

7.1.3. Partneril on õigus saada toetuse saajalt igakülgset nõustamist eluruumide kohandamise projektide elluviimisel ja nendega seotud menetluste läbiviimisel.

7.1.4. Partnerile kohaldub struktuuritoetuse seaduse § 25. Ühtlasi on partner kohustatud:

7.1.4.1. esitama toetuse saaja nõudmisel Partneri organisatsiooni dokumendid vastavalt punktis 7.3.3 toodud loetelule ning igakülgset täiendavat informatsiooni vahendite kasutamise kohta viie (5) tööpäeva jooksul alates dokumentide või info küsimisest;

7.1.4.2. esitama toetuse saajale maksetaotluse tasutud kuludokumentide alusel kõige harvem üks kord kvartalis ja kõige tihedamini üks kord kuus;

7.1.4.3. esitama toetuse saajale eelarve täitmise aruande hiljemalt iga kuu 5. kuupäevaks;

7.1.4.4. esitama toetuse saajale esimeses maksetaotluses esitatud kuludega ning edaspidi vastavalt RÜ poolt saadetud valimiridadele lisadokumendid (sh hankedokumendid) ja andma vajadusel selgitusi;

7.1.4.5. tagama omapoolse panuse TAT elluviimisel vastavalt TAT-s sätestatule;

7.1.4.6. avaldama hiljemalt taotlusvooru väljakuulutamise päeval taotlus- ja aruandevormid ning asjakohased juhendmaterjalid;

7.1.4.7. teostama taotlusvooru laekunud taotluste nõuetele vastavuse kontrolli;

7.1.4.8. mitte avaldama taotlejate ja taotluste kohta menetluse käigus saadud informatsiooni ega dokumente, välja arvatud TAT elluviimiseks vajalikku informatsiooni osapooltele nende kohustuste täitmiseks ning õigusaktides sätestatud juhtudel;

7.1.4.9. teavitama viivitamatult kohanduse taotlejaid ja saajaid projekti elluviimisel toetuse kasutamist reguleerivates dokumentides tehtud neid mõjutavatest muudatustest;

7.1.4.10. kontrollima kuludokumentides esitatud kulude vastavust abikõlblikele kuludele ning TAT tegevustele ja eesmärkidele;

7.1.4.11. tagastama eraldatud vahendid toetuse saaja poolt seatud tähtajaks, mis ei ole üldjuhul pikem kui kaks (2) kuud, osaliselt või täielikult, kui partner ei ole järginud järgmisi reegleid:

1) toetust on antud tegevusteks või kuludeks, mis ei ole abikõlblikud;

2) toetust on antud taotlejale, kelle mittevastavus või kelle poolt esitatud taotluse mittevastavus meetme nõuetele on olnud tuvastatav;

3) toetust on antud TAT lisas 4 punktis 1.6. toodud maksimaalsest toetuse summast suuremas summas;

7.1.4.12. säilitama toetuse andmise ja kasutamisega seotud dokumente lähtudes struktuuritoetuste seaduse §-dest 24 ja 35.

7.2. Kulude abikõlblikkus

7.2.1. Abikõlblikeks kuludeks loetakse TAT elluviimiseks vajalikud kulud, mis vastavad Vabariigi Valitsuse 1. septembri 2014. a määruse nr 143 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetusest hüvitatavate kulude abikõlblikuks lugemise, toetuse maksmise ning finantskorrektsioonide tegemise tingimused ja kord” (edaspidi *ühendmäärus*) § 2 lõigetele 3 ja 4 ning mis makstakse vastavalt ühendmääruse lõikele 5 ja on kooskõlas Euroopa Liidu ja Eesti Vabariigi õigusaktidega

7.2.2. Abikõlblikud on punktides 2.1 ja 2.2 nimetatud tegevuse elluviimiseks vajalikud kulud vastavalt punktis 1.2.4 sätestatud osakaalule, mis vastavad ühendmääruses ning käesolevas TAT-s sätestatud tingimustele.

7.2.3. Muuhulgas on abikõlblikud kulud:

- 1) TAT elluviimisega seotud otsesed personalikulud vastavalt ühendmääruse § 3 lõike 1 punktidele 1–4;
- 2) TAT kaudsed kulud 15% ühtse määra alusel arvestatuna otsestest personalikuludest vastavalt ühendmääruse §-le 9.
- 3) punktis 2.2 nimetatud tegevuste elluviimisega seotud kulud, sh ehitustööd ja ehitusmaterjalide kulud, mis ei tulene otseselt taotleja erivajadustest, ent on vajalikud taastamiseks pärast kohandust eluruumi eesmärgipärane kasutamine või ehituseelne väljanägemine;
- 4) ehituse käigus asendatava tavamööbli ja inventari kulud juhul, kui olemasolevat mööblit ja/või inventari ei ole võimalik senisel otstarbel samas eluruumis kasutada;
- 5) puudega isiku erivajadusest tuleneva statsionaarse mööbli ja inventari kulud;
- 6) abivahendite määrase alusel toetatavad statsionaarsed abivahendid (näiteks käsipuud, käetoed) juhul kui abivahendite paigaldamine on osa ehitustöödest ning nende eest ei ole määrase alusel vahendeid eraldatud.

7.2.4. Mitteabikõlblikud kulud on lisaks ühendmääruse §-s 4 loetletud kuludele:

- 1) toetuse taotlemiseks ja selle kasutamiseks tehtavad ettevalmistavad kulud;
- 2) punktis 2.2 nimetatud tegevuse elluviimisega seotud kulud, mille teostamise vajadus ei tulene otseselt puudega isiku erivajadustest ega ole vajalikud eluruumi ehituseelse väljanägemise taastamiseks;
- 3) ülemäärased, toreduslikud kulud nagu näiteks tünnisaun, aurusaun, ülemäära kallid ehitusmaterjalid ja abivahendid, millele on olemas soodsam ja puudega isiku erivajadusi arvestav alternatiiv;
- 4) tahtlikult väärtalt arvestatud kulud;
- 5) ehitaja vastutusalas olevast lohakusest või tegemata jätmise tagajärjel tekkinud kulud;
- 6) teisaldatavad abivahendid.

7.3. Toetuse maksmise tingimused ja kord

7.3.1. Toetuse maksete tegemisel lähtutakse struktuuritoetuse seaduse §-dest 28–30, ühendmääruse §-dest 11–15 ja käesolevast käskkirjast.

7.3.2. Toetust makstakse ühendmääruse § 14 lõike 1 punkti 1 alusel.

7.3.3. Enne esimese maksetaotluse esitamist peab toetuse saaja esitama RÜ-le:

- 1) väljavõtte oma raamatupidamise sise-eeskirjast, milles on kirjeldatud, kuidas toetuse andmise tingimuste kulusid ja nende tasumist eristatakse raamatupidamises muudest toetuse saaja kuludest;
- 2) koopia hangete korraldamise korrast asutuses;
- 3) lühikirjelduse toetuse andmise tingimuste rakendamise seotud dokumentide algatamise, viseerimise ja kinnitamise kohta ning vajaduse korral allkirjaõigusliku isiku poolt edasivolitatud õiguste korral volituste koopiad.

7.3.4. Toetuse saaja esitab RÜ-le maksetaotluse struktuuritoetuse registri kaudu või registriväliselt korraldusasutuse väljatöötatud vormil. Maksetaotluse vormi kinnitab RÜ.

7.3.5. Maksetaotlusi võib esitada vastavalt punktis 7.1.3 nimetatud prognoosile kõige harvem üks kord kvartalis ja kõige tihedamini üks kord kuus. Kui makstud abikõlblike kulude maksumus on riigihanke piirmääraga võrdne või ületab seda, esitatakse maksetaotlus üks kord kuus.

7.3.6. Toetus makstakse toetuse saajale välja struktuuritoetuse seaduse § 29 lõike 8 alusel kehtestatud korras RÜ-le esitatud maksetaotluse alusel.

7.3.7. Projekti kaudsed kulud makstakse välja, arvestatuna 15% projekti abikõlblikest otsestest personalikuludest, mis on arvestatud vastavalt ühendmääruse §-le 9.

7.3.8. Toetus makstakse välja vastavalt punktis 1.2.4 nimetatud toetuse osakaalule abikõlblikest kuludest ja kõige rohkem punktis 1.2.4 määratud maksimaalses toetuse summas.

7.3.9. Viimane maksetaotlus esitatakse hiljemalt koos toetuse andmise tingimuste lõpparuandega. Viimane väljamakse tasutud kuludokumentide alusel tehakse pärast lõpparuande kinnitamist.

7.4. Toetuse andmise tingimuste muutmine

7.4.1. Toetuse andmise tingimuste käskkirja muutmise vajaduse ilmnemisel teavitab toetuse saaja sellest viivitamatult RA-d, esitades põhjendatud muudatustaotluse.

7.4.2. Toetuse saaja on kohustatud taotlema TAT käskkirja muutmist, kui soovitakse muuta:

- 1) abikõlblikkuse perioodi;
- 2) toetatavate tegevuste kirjeldust;
- 3) TAT eelarvet;
- 4) väljund- või tulemusnäitajaid.

7.4.3. RA vaatab punktis 7.4.1 viidatud muudatustaotluse läbi 25 tööpäeva jooksul alates taotluse kättesaamisest ja teeb otsuse TAT muutmise kohta peale punktis 7.4.5 nimetatud RÜ edastatud ettepanekut ja punktis 7.4.9 nimetatud kooskõlastamist.

7.4.4. Puuduste esinemisel annab RA toetuse saajale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Taotluse menetlemise tähtaega pikeneb puuduste kõrvaldamiseks ettenähtud tähtaja võrra.

7.4.5. RA edastab muudatustaotluse peale läbivaatamist arvamuse avaldamiseks RÜ-le. RÜ-l on õigus teha muudatuste kohta ettepanekuid. RÜ esitatavate ettepanekute tähtaeg kooskõlastatakse RA-ga muudatuste sisust ja ulatusest lähtuvalt.

7.4.6. RÜ võib toetuse saajale või RA-le teha ettepanekuid TAT eelarve muutmiseks, kui seirearuandes esitatud andmetest või muudest asjaoludest selgub, et muudatuste tegemine on vajalik TAT eduka elluviimise tagamiseks.

7.4.7. TAT muutmist ei saa taotleda sagedamini kui üks kord kuue kuu jooksul, välja arvatud juhul, kui on olemas RÜ nõusolek.

7.4.8. RA võib TAT-i muuta, kui selgub, et muudatuste tegemine on vajalik TAT edukaks elluviimiseks või toetuse saajal ei ole võimalik toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel jätkata. Kui TAT rakendamisel on kalendriaasta lõpu seisuga tekkinud eelarveliste vahendite jääk, on RA-l õigus vähendada TAT kogueelarvet kalendriaasta kasutamata jäänud eelarvesumma ulatuses.

7.4.9. TAT muutmise koostõlakstatakse korraldusasutusega, valdkondlikku komisjoni kuuluva rakendusastutusega ja teiste rakendusastutustega, kes vastutavad sama prioriteetse suuna meetme, meetme tegevuse või meetme tegevuste kogumi rakendamise eest.

7.4.10. TAT muutmiseks punkti 7.4.1 tähenduses ei loeta:

- 1) punktis 7.1.1 nimetatud järgmise eelarveaasta tegevuste kirjelduse ja sellele vastava eelarve kulukohtade kaupa esitamist;
- 2) eelarves näidatud toetuse muutumist aastate kaupa tingimusel, et TAT kogutoetuse summa ja määr ei muutu.

7.4.11. Eelnevalt RA-ga kirjalikult koostõlakstades ei eelda konkreetse aasta tegevuskavale kinnitatud eelarve muutmise TAT muutmist tingimusel, et TAT kogutoetuse summa ja osakaal finantsallikates ei muutu, kui:

- 1) kinnitatud eelarve kuluridasid ei muudeta ühe kalendriaasta jooksul kumulatiivselt rohkem kui 15% ja
- 2) muudatuste summa ei ületa ühe kalendriaasta jooksul kumulatiivselt 10 000 eurot.

7.4.12. Peale punktis 7.4.11 nimetatud muudatuste koostõlakstust esitab toetuse saaja viie (5) tööpäeva jooksul muudetud eelarve koos RA koostõlakstusega RÜ-le.

7.5. Tegevuste elluviimise seire

7.5.1. Toetuse saaja esitab RÜ-le määruse lisas 3 kehtestatud vormil TAT vahearuaude koos lisadega iga aasta 20. jaanuariks ja 20. juuliks. Kui TAT tegevuste alguse ja esimese vahearuaude esitamise tähtpäeva vahe on vähem kui neli (4) kuud, esitatakse vahearuaude järgmiseks tähtpäevaks.

7.5.2. Toetuse saaja esitab RÜ-le vormikohase TAT lõpparuande 45 päeva jooksul alates toetuse andmise tingimuste abikõlblikkuse perioodi lõppkuupäevast.

7.5.3. Kui vahearuaude ja lõpparuande esitamise vahe on vähem kui kuus (6) kuud, esitatakse vaid lõpparuande.

7.5.4. RÜ kontrollib 20 tööpäeva jooksul vahe- või lõpparuande (edaspidi koos *seirearuanne*) laekumisest, kas TAT seirearuande on vormikohane ja nõuetekohaselt täidetud.

7.5.5. Kui seirearuandes puudusi ei esine, kinnitab RÜ TAT seirearuande.

7.5.6. Puuduste esinemise korral annab RÜ toetuse saajale vähemalt kümme (10) tööpäeva puuduste kõrvaldamiseks ning RÜ kinnitab seirearuande viie (5) tööpäeva jooksul peale puuduste kõrvaldamist.

7.5.7. RÜ esitab kinnitatud aruaude RA-le teadmiseks struktuuritoetuse registri kaudu.

8. FINANTSKORREKTSIOONID

8.1. RÜ teeb finantskorrektsioone vastavalt struktuuritoetuse seaduse §-dele 45–47.

8.2. Toetuse tagasimaksmine toimub vastavalt struktuuritoetuse seaduse §-dele 48–49.

8.3. Finantskorrektsiooni otsuse korral otseste personalikulude kohta teeb RÜ tagasinõude proportsionaalselt ka kaudsete kulude summast.

8.4. Mitteabikõlblikud kulud jäävad toetuse saaja tasuda. Struktuuriotuse seaduse § 47 lõike 2 kohaselt, kui finantskorrektsiooni otsuse on teinud korraldusasutus või RÜ, vähendab RA vastavalt finantskorrektsiooni otsusele toetuse andmise tingimuste käskkirjaga kinnitatud abikõlblike kulude eelarvet.

Lisa 1 Tegevuste detailne kirjeldus perioodil 01.01.2016 – 31.12.2017

Lisa 2 TAT eelarve tegevuste lõikes

Lisa 3 Seirearuanne

Lisa 4 Eluruumide kohandamise protseduur katseprojektis